HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

במקורבות נמי דאיכא למימר מיניה נפל ד"ה אסורות כי פליגי במרוחקות והא בצד מרקולים קתני מאי בצד בצד ארבע אמות דידיה רבי ישמעאל סבר עושין מרקולים קטן בצד מרקולים גדול שלש דדמיין למרקולים אסורות שתים מותרות רבנן סברי אין עושין מרקולים קטן בצד מרקולים גדול לא שנא שלש ולא שנא שתים נראות עמו אסורות שאין נראות עמו מותרות: אמר מר בידוע שנשרו ממנו דברי הכל אסורות ורמינהי אבנים שנשרו מן המרקולים נראות עמו אסורות שאין נראות עמו מותרות ור' ישמעאל אומר שלש אסורות שתים מותרות אמר רבא לא תימא שנשרו אלא אימא שנמצאו וסבר ר' ישמעאל שתים מותרות והתניא ר' ישמעאל אומר שתים בתפיסה לו אסורות שלש אפילו מרוחקות אסורות אמר רבא לא קשיא כאן בתפיסה אחת כאן בשתי תפיסות וה"ד דאיכא גובהה ביני וביני ומרקולים כה"ג מי הוי והא תניא [א]אלו הן אבני בית קולים אחת מכאן ואחת מכאן ואחת על גביהן אמר רבא כי תניא ההיא בעיקר מרקולים בי ינאי מלכא חרוב אתו עובדי כוכבים אוקימו ביה מרקולים אתו עובדי כוכבים אחריני דלא פלחי למרקולים שקלינהו וחיפו בהן דרכים וסטרטאות איכא רבנן דפרשי ואיכא רבנן דלא פרשי א"ר יוחנן בנן של קדושים מהלך עליהן ואנן נפרוש מהן [ב]מאן ניהו בנן של קדושים רבי מנחם ברבי סימאי ואמאי קרו ליה בנן של קדושים דאפי' בצורתא דזוזא לא מיסתכל מ"ט דמאן דפריש סבר לה כי הא דאמר [ג]רב גידל א"ר חייא בר יוסף א"ר מנין לתקרובת עבודת כוכבים שאין לה בטילה עולמית שנאמר [1]ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים מה מת אין לו בטילה לעולם אף תקרובת עבודת כוכבים [א]אין לה בטילה לעולם ומאן דלא פריש אמר בעינא כעין פנים וליכא אמר רב יוסף בר אבא איקלע רבה בר ירמיה לאתרין ואתא ואייתי מתניתא בידיה [ד]עובד כוכבים שהביא אבנים מן המרקולים וחיפה בהן דרכים וטרטיאות

מותרות

במקורבות. (א) כגון באמה וחצי אמה: **מרוחקות.** (ב) בארבע אמות דודאי לאו מיניה נפול: **עושין מרקולים קטן.** כלומר דרכן לעשות כן: **נראות עמו.** מקורבות מאד: **שאין נראות עמו מותרות.** דלאו מיניה נפול: **אבנים שנשרו.** היינו בידוע: **נראות עמו.** אלמא הוה עבודת כוכבים: **שאין נראות עמו.** הוו להו שברים: **תני שנמצאו.** נראות עמו אסורות שממנו נפול ושברים דמרקולים ודאי אסורין כדאמרן: **שאין נראות עמו מותרות.** דלאו מיניה נפול: **וסבר רבי ישמעאל שתים.** בתוך ארבע אמותיו מותרות: **והתניא ר' ישמעאל אומר שתים בתפיסה לו.** וסתם תפיסה ד' אמות וקתני אסורות: **בתפיסה אחת.** הא דקתני אסורות בתפיסה אחת שאין הפסק בינם למרקולים ואסורה בין לר' ישמעאל בין לרבנן דכל תוך ד' אמות נראות עמו קרי ליה ובשלש מרוחקות הוא דפליגי. והא דאוקימנא לעיל פלוגתייהו בתוך ד' אמות ולר' ישמעאל שתים מותרות ולרבנן ג' נמי מותרות בשתי תפיסות כדמפרש: **דאיכא גובהה.** תל מפסיק בינם למרקולים דהוו להו כמרוחקות דליכא למימר מיניה נפלו הלכך לר' ישמעאל שתים מותרות אבל ג' אסורות דעושין מרקולים קטן בצד מרקולים גדול: **כה"ג.** זו בצד זו: **עיקר מרקולים.** תחילתו אבל קטן הנעשה בצד הגדול עובדין לו כל דהו: ה"ג **אמאי קרי ליה בנן של קדושים דלא איסתכל בצורתא דזוזא: מנין לתקרובת כו'.** והני תקרובת נינהו דהזורק אבן למרקולים זו היא עבודתו הלכך לאו עבודת כוכבים עצמה היא דתיסגי להו בביטול: **כעין פנים.** (ג) זבחים שבמקדש הוא דהוי תקרובת כדכתיב (שמות כב) זובח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו אלמא דומה כלפני' קרי זבח עבודת כוכבים ואבנים אין עובדין להם בפנים:

מותרות

במקורבות אסורות. פירש בקונטרס מקורבות מאד כגון באמה או בחצי אמה דמיניה נפול מרוחקות כלומר בתוך ד' אמות מותרות דלאו מיניה נפול ובסמוך פירש בתפיסה אחת שאין הפסק בינם למרקולים ואסורים לכולי עלמא דכל תוך ד' אמות נראות עמו קרי (ד) להם ופלוגתייהו דלעיל בתוך ארבע אמות בשתי תפיסות דאיכא גובהה דהוו להו כמרוחקות דליכא למימר מיניה נפול וקשה בה טובא חדא דאין זו שיטת התלמוד שנשתנה הסברא כך שמתחלה היינו סוברים היכא דליכא גובהה קורא אותם בתוך ד' אמות מרוחקות וליכא למימר מיניה נפול ולבסוף נאמר כי ליכא גובהה ודאי מיניה נפול ואפילו בתוך ד' ועוד אי בליכא גובהה טעמא דשתים אסורות משום דמיניה נפול מאי איריא שתים אסורות אפילו אחד נמי והל"ל ר' ישמעאל אומר בתפיסה אחת אפילו א' אסורה שלש אפילו מרוחקות (ה) ועוד כיון דכל תוך ד' אמות נראות קרי להו ואסורות אף לרבנן למה הזכיר רבי ישמעאל בתפיסה לו אסורות יותר מרבנן היה לו לומר לשון נראות כמו רבנן דהא אפי' רבנן מודו דנראות עמו דהיינו בתפיסה לו אסורות (ו) ועוד דמשמע אף לפי המסקנא דבמקורבות לא פליגי דאפילו איכא גובהה אסורות והכי נמי אמרינן לעיל במקורבות לא פליגי ולא הדר ביה תלמודא ודבר תימה הוא דכיון שהן מקורבות כל כך א"כ (ז) הגבוהין בקרוב למרקולים ממש היה ועובדין אותן האבנים כשנופלות אם כן הוה לן למימר שאם הגובהה קרוב למרקולים אפילו מרוחקות אסורות כאילו לא היה גובהה שכיון שעברו הגובהה מה מזיק להן הגובהה מכאן ואילך מיהו הא לא קשיא כולי האי דאיכא למימר דה"ק במקורבות תוך ארבע וליכא גובהה לכ"ע לא פליגי אי נמי כי איכא גובהה ואבני המרקולים אינם גבוהים יותר כי אם מעט (ח) כשהם נופלות אינם יכולות להתרחק לכן נראה לפרש דלעולם כך היא הסברא דבתוך ד' אמות נמי יש שאינן נראות כדקרי לעיל מרוחקות תוך ד' אמות וה"פ כאן בתפיסה אחת דליכא גובהה ותוך ד' אמות אע"ג שאינן נראות קאמר רבי ישמעאל דאפילו שתים אסורות דא"ל מרקולים קטן הם כיון שהם בתוך ד' אמות ודוקא שתים אבל אחת מותרת דבאין נראות מיירי ואחת מרקולים לא עבדי והא דקאמר לעיל לר' ישמעאל ב' מותרין מיירי בב' תפיסות כגון דאיכא גובהה וכיון דאיכא גובהה אין לאסור ב' דלא שכיחי לעשות מרקולים קטן בצד גדול היכא דאיכא גובהה בינתים אבל שלש אסורות אפילו איכא גובהה דכיון שהן זו בצד זו מוכחא מילתא דמרקולים עבדינהו ורבנן סברי ל"ש תפיסה אחת ל"ש שתי תפיסות ל"ש שנים ל"ש שלש נראות אסורות אינן נראות מותרות דאין עושין מרקולים קטן בצד מרקולים גדול ולעיל ס"ד (ט) כן במקורבות הרבה שנראות עמו כ"ע לא פליגי דאסורות ואפילו אחת כי פליגי במרוחקות פירוש שאינן נראות קס"ד במרוחקות הרבה קאמר יותר מארבע אמות ופריך והא בצד מרקולים קתני ומסיק בצד ד' אמות קמיפלגי דר' ישמעאל סבר משום דמוכחא מילתא דהוא מרקולים דעושין קטן בצד גדול אע"ג דאין נראות עמו (י) אבל שתים לא כיון דאיכא גובהה כדמסיק אבל שלש אע"ג דאיכא גובהה עושין דוקא תוך ד' אמות כדתני בצד מרקולים והא דתני בברייתא שלש אפי' מרוחקות כיון דאין נראות עמו בשביל הגובהה מרוחקות קרי להו: **וסבר** ר' ישמעאל שתים מותרות. פי' בתוך ארבע אמות ונראה לי דה"ה דהוה מצי לאקשויי וסבר ר' ישמעאל ג' חוץ לד' מותרות ולפי המסקנא ניחא ודוק: **אבני** בית קולים. הקשה ר"ת היאך מזכירין שמה כיון שאינה כתובה בתורה דבפרק ד' מיתות (סנהדרין דף סג.) משמע דעבר אושם אלהים אחרים לא תזכירו ואור"ת דקילוס לשון שבח שמה וחכמים כנו אותה קולים לשון לעג וקלס (תהלים מד פסוק יד) וזהו מרקולים חילוף קילוס לשון מר דשחוטה פרק גיד הנשה (חולין דף צד.) מר דכנתא (בכורות ד' ל.) (ו) : **ה"ג** בנן של קדושים מהלך עליהם. לשון יחיד וכן בסמוך אפילו בצורתא דזוזא לא מסתכל דארבי מנחם גופיה קאי ולא על אביו ואמו כדאיתא פ"ב דמועד קטן (דף כה:) כד נח נפשיה דר' מנחם בר' סימאי איסתנו כל צלמנייא משום דלא איסתכל בצורתא דזוזא וא"ת מה חסידות איכא בזה הא אמרינן פרק שואל (שבת דף קמט.) דיוקנא עצמה אסורה להסתכל אפי' בחול כדכתיב אל תפנו אל האלילים ושמא בצורתא דזוזא שרגיל לראות בה תדיר לא שייכא בה הפנאה ואפ"ה לא מסתכל (ז) : **בעינן** כעין פנים וליכא. פירש רבי שמואל בשם רבי שלמה וזה לשונו (כ) מן זביחה דפנים וה"ה לכל שאר תקרובת דמזבח כגון קיטור וניסוך וכל העולים לגבי מזבח מיקרו תקרובת עבודת כוכבים לענין שאין יכולין ליבטל והם כל מיני מאכל וכדתנן נמי במתני' (ח) יינות שמנים וסלתות הלכך הני אבנים לא הוו תקרובת מיהו אתסורי הוא דמתסרי משום דנעשים עבודת כוכבים עצמה כדלקמן בשמעתין (דף נא.) ובעבודת כוכבים מהני ביטול והא בטלו דחפו בהן דרכים ושמעינן מהכא דהני נרות של שעוה שמביאין דורון לעבודת כוכבים ומדליקין בפניהם ומשכיבן הכומר מכרם או נתנם לישראל מותר בהנאה ממה נפשך אי תקרובת עבודת כוכבים הוי אפי'

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פ"ח מהל' עבודת כוכבים הלכ' ט סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קלט סעיף ג:

רבינו חננאל

הכל אסורות. ואפילו למאן דאמר אין עובדין לשברין הני מילי בעבודת כוכבים דלאו אורחיה לשברין אבל למרקוליס דמעיקרא אבנים אבנים היא היינו אורחיה כי פליגי רבי ישמעאל וחכמי' בסתמא. מקורבות נמי בתוך ד' אמות דאיכא למימר מיניה נפל אסורות. כי פליגי במרוחקות ר' ישמעאל סבר עושין למרקוליס קטן בצד מרקוליס גדול שלש דדמיין למרקוליס אסורו' שתיים דלא דמיין למרקוליס מותרות ורבנן סברי אין עושין מרקוליס קטן בצד מרקוליס גדול. ולא שנא שלש ולא שנא שתים נראות עמו אסורות שאין נראות עמו מותרות. הא דתניא אבנים שנשרו מן המרקוליס (א) תרצה רבא הכי. לא תימא שנשרו אלא אימא שנמצאו. והא דתניא ר' ישמעאל אומר שתים בתפיסה אחת אסורות כו'. אוקמה רבא שתים בתפיסה אחת כגון דליכא גובהה ביני ביני אסורות. חיישינן דלמא מן המרקוליס נשרו. אבל בשתים בשתי תפיסות כגון דאיכא גובהה ביני ביני מותרות. שלש אפילו מרוחקות אסורות: והא דתניא אלו הן אבני בית קוליס אחת מיכן ואחת מיכן ואחת על גביהן. אוקמה רבא ההיא בעיקר מרקוליס: בי ינאי מלכא חרוב ואזלו עובדי כוכבים ואוקמו ביה מרקוליס. ואתו אחרים דלא פלחו למרקוליס ושקלו לאבנים וחיפו בהן דרכים וסרטיות. איכא רבנן דהוו פרשי מהנהו דרכים וסטרטיות א"ר יוחנן בנן של קדושים והם ר' מנחם בר' סימאי מהלך בהן ואנן נפרוש מהן: **ירושלמי** (ב) נחום איש קדש קדשים עבר קומי אדורי צלמא ואנת לא עבר עבור קומוי וסמי עינייהו. ומאן דפריש סבר כיון דתקרובת עבודת כוכבים הוקשה למת. מה מת אין לו טהרה עולמית. אף תקרובת עבודת כוכבים אין לה היתר עולמית. ומאן דלא פריש סבר אם היא תקרובת דעבודת כוכבים כעין תקרובת פנים. פי' כגון קרבן בהמה וכיוצא בה הוי תקרובת ואם לאו לא הוי תקרובת. אמר רב יוסף בר אבא רבה בר ירמיה אייתי מתניתא בידיה עובד כוכבים שהביא אבנים מן המרקוליס וחיפה בהן דרכים

א) נראה דחסר וצ"ל אם אין נראות עמו מותרות.

ב) הוא בירושלמי לעיל בפ"ג הל"א ושם איתא בזה"ל דר' יעקב בר אידי הוה מסתמיך בריב"ל מטין לאדורי צלמא א"ל נחום איש קדש קדשים וכו'.

מסורת הש"ס

א) [ב"מ כה:], ב) פסחים קד., ג) [לקמן נב:], ד) לעיל מב. [תוספ' ספ"ז ע"ש], ה) [בהס רש"ש], ו) [וע"ע תוס' סנהדרין סד. ד"ה מרקולים ותוס' ב"מ כה: ד"ה כאבני], ז) [וע"ע תוס' שבת קמט. ד"ה ודיוקני], ח) [לקמן נא:],

תורה אור השלם

1. וַיִּצָּמְדוּ לְבַעַל פְּעוֹר וַיֹּאכְלוּ זִבְחֵי מֵתִים: תהלים קו כח

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה במקורבות מאד כגון באמה: (ב) ד"ה מרוחקות כלומר בתוך ארבע אמות: (ג) ד"ה כעין פנים כעין זבחים: (ד) תוספות ד"ה במקורבות וכו' קרי ליה ופלוגתייהו וכו' שנשתנה הסברא כל כך: (ה) בא"ד אפי' מרוחקות אסורות ועוד כיון: (ו) בא"ד ועוד דמשמע אף לפי המסקנא. נ"ב ותימה דהך קושיא גם לפירושם קשיא וצריך לתרץ הא דמתרצי התוס' בסמוך [ומה מקום לקושיא זו] להקשות אפרש"י: (ז) בא"ד א"כ הגובה בקרוב למרקולים ממש היא וכבר נעבדו אותן האבנים כשנופלות א"כ וכו' כאילו לא היה גובה שכיון שנעבדו האבנים מה מזיק להן וכו' דה"ק במקורבות תוך ד'. נ"ב פי' דלמסקנא הסיא מקורבות ומרוחקות דלעיל אידי ואידי תוך ד' [ודליכא] גובה מקורבות קרי ליה [וד"ה אסורות] והיכא דאיכא גובה מרוחקות קרי ליה ופליגי: (ח) בא"ד כי אם מעט דכשהם: (ט) בא"ד ולעיל ס"ד הכי במקורבות: (י) בא"ד אע"ג דאין נראות עמו אסורות אבל: (כ) ד"ה בעינן וכו' וז"ל כעין זביחה:

מוסף רש"י

שייך לעמוד קודם

נטל ממנה עצים. מן האשירה (לעיל מט.). **חדש יותץ.** שהרי נעשה והוחזק מאיסורי הנאה (שם). **ישן.** שכבר הוחזק ואין היסקו לחזקו אלא לאפיה, **יוצן.** שלא יאפו בהיסק זה ונמצא שלא נהנה (שם). **אפה בו את הפת.** בין בחדש שלננו וחזר והסיקו בעצי היתר, בין בישן בהיסק של עצי איסור, הוי ליה בתרוייהו זה וזה גורם, שהפת שנאפית בו בחדש בהיסק שני באה ע"י גורם דאיסור שנתחזק בהן התנור מראשיתו וגורם היתה דהאי היסק (שם). **יוליך הנאה לים המלח.** הפת אסורה לר"א עד יוליך הני דמי עצים דאיסור לים המלח (שם, וכעי"ז פסחים כז.). **ששיפה עבודת כוכבים לצרכו.** שצריך לשפאין להסיק בשפאיה (לעיל מב.). **היא ושפאיה מותרין.** דהא בטלה עובד כוכבים כיון ששיפה לצרכו (שם). **לצרכה.** ליפותה (שם). **ושפאיה מותרין.** דמיזרק זריק להו ולא פלח להו (שם). **וישראל ששיפה עבודת כוכבים.** של עכו"ם, דאי של ישראל אפילו שיפה נמי עכו"ם היא ושפאיה אסורין, דעבודת כוכבים דישראל לאו בת בטולי היא (שם). הדרן עלך כל הצלמים **אבני בית קוליס.** מרקוליס, והיא שם ע"ז (ב"מ כה:). **אחת מכאן ואחת מכאן.** והשלישית הניח על זה ותליה על זה (שם). **מן המרקוליס.** יש עכו"ם שעובדין לגל של אבנים וקורין לה מרקוליס וכל הבא זורק לה אבן **והיא עבודתה** (לעיל מב.).